

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۴/۲۸

ډاکټر ش میره کی

شونډی وتل (تاوخال) یا تبخال (Herpes)

څرنگه ناروغي ده؟

د Herpes Simplex Virus Type 1 (HSV-1) په اړه مفصل طبي معلومات:

پېژندنه:

HSV-1 يو DNA وپروس دی چې د Herpesviridae کورنۍ پورې اړه لري. دا يوه ساري ناروغي ده او وپروس يې تر ډېره د خولې او شونډو انتان رامنځته کوي، خو ځينې وختونه نورې برخې هم اغېزمنوي.

د ناروغي بڼه (Pathogenesis):

- وپروس د پوستکي يا مخاطي غشا له لارې بدن ته ننوځي.
- لومړی په ځايي حجراتو کې زياتېږي.
- وروسته د اعصابو له لارې حسي عصبي عقډو (sensory ganglia) ته ځي.
- هلته په پټه (latent) بڼه پاتې کېږي.
- د کمزوري معافيت، ډار، ستړيا يا ناروغي په وخت کې بېرته فعاله کېږي.

د لېږد لارې:

- مستقيم تماس (لکه بڼکلول)
- د لارو (saliva) له لارې
- د ناروغ زخمونو سره تماس
- د شخصي وسايلو گډ کارول (لکه گيلاس، کاشوغه)

کلينيکي نښې (Symptoms):

1. لومړنی انتان (Primary infection)

- تبه
- ستړيا
- د خولې دردناک زخمونه (gingivostomatitis)
- د ستوني درد
- د غاړې لمفاوي غدې پړسوب

2. بيا فعاله کېدل (Reactivation):

- د شونډو پر سر کوچني اوبو ډک دانې (cold sores)
- سوځېدنه يا څارښت مخکې له دې چې دانې ښکاره شي
- درد او حساسيت

د پاڼو شمېره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پټه له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې دليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

مهم عوارض (Complications) :

HSV-1 خُینی وختونه خطرناک حالتونه هم جوړوي:

- Herpes Simplex Encephalitis (د مغزو شدید التهاب – ډېر خطرناک)
- Herpetic keratitis (د سترگی قرنيه اخته کوي، د رنډېدو خطر لري)
- د پوستکي پراخ انتان (په ځانگړي ډول د بدن کمزوری دفاعي ځواک لرونکو خلکو کې)

تشخيص (Diagnosis) :

- کلينيکي بڼه اکثره بسيا وي
- PCR ازموینه (تر ټولو دقيق)
- Viral culture
- Tzanck smear (کم کارېدونکی)

درملنه (Treatment) :

د HSV-1 لپاره بشپړه له منځه وړونکي درملنه نشته، خو کنټرول کېدای شي:

انتي وایرال درمل:

- Acyclovir
- Valacyclovir
- Famciclovir

دا درمل:

- د ناروغۍ موده لنډ وي
- درد کموي
- د بیا راڅرگندېدو شدت راکموي

مخنیوی یعنی وقایه (Prevention) :

- د فعال زخم په وخت کې له تماس څخه ډډه کول
- شخصي وسایل جلا کارول
- د بدن دفاعي ځواک (معافیت) ساتنه (بڼه خواړه، استراحت)
- د شونډو د وچوالي مخنیوی
- له سترس څخه ځان باید لیرې وساتي

مهم ټکي :

- HSV-1 ډېر عام دی، ډېری خلک یې لري
- یو ځل اخته کېدل → ویروس د ټول عمر لپاره په بدن کې پاتې کېږي
- اکثره وخت یې ضرره وي، خو په ځانگړو حالتونو کې جدي کېدای شي

د Herpes Simplex Virus Type 1 لپاره عملي درملنیز پروتوکول (Clinical Treatment Protocol) په لاندې ډول دی:

۱. د لومړني انتان (Primary infection) درملنه

که ناروغي شدید وي (لکه gingivostomatitis):

- Acyclovir

د پاڼو شمېره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

- دوز: 400 mg، ۵ ځله په ورځ کې
- موده: 7-10 ورځې

که ناروغ ماشوم وي:
 • 15 mg/kg، ۵ ځله په ورځ کې

۲. د بيا فعاله کېدو (Recurrent herpes labialis)

د شونډو دانې (cold sores):

- Acyclovir
- 400 mg، ۳ ځله په ورځ کې
- موده: 5 ورځې

يا بديل:

- Valacyclovir
- 2 g، هر 12 ساعته (يوآزې 1 ورځ)

يا:

- Famciclovir
- 1500 mg، يو ځل (single dose)

۳. Suppressive therapy (د بيا بيا راگرځېدو مخنيوی)

که ناروغ ته په کال کې څو ځله حملې کېږي:

- Acyclovir
- 400 mg، ۲ ځله په ورځ کې (اوردمهاله)

يا:

- Valacyclovir
- 500 mg، يو ځل په ورځ کې

۴. شديد حالتونه (Severe حالات)

لکه:

- Herpes Simplex Encephalitis
- شديد Mucocutaneous Infection
- معافيت کمزوري ناروغان

درملنه:

- Acyclovir(IV)
- 10 mg/kg هر 8 ساعته
- موده: 14-21 ورځې

۵. د سترګې انتان (Herpetic Keratitis)

- سمدستي د سترګو متخصص ته مراجعه
- Topical Sntivirals (لکه Acyclovir eye Ointment)
- هېڅکله corticosteroid بې له متخصصه مه کاروه

۶. حمايوي درملنه (Supportive care)

د پاڼو شمېره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

- درد کمولو لپاره:
- Paracetamol
- د اوبو زیات استعمال
- د خولي حفظ الصحه
- نرم خواړه

مهم کلینیکي اصل :

تر ټولو مهم ټکی: درمل باید د نښو له شروع څخه په لومړیو ۴۸ ساعتونو کې پیل شي — ځکه اغېز یې ډېر وي.

د احتیاطي ټکي :

- د بدن د کمزورو کې شدید بڼه اخلي
- د پښتورگو ناروغانو کې دوز تنظیم ته اړتیا ده
- Acyclovir IV باید د بڼه هایډریشن سره ورکړل شي (د پښتورگو د ساتنې لپاره)

د پاڼو شمېره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ